

ORSAT LIGORIO
Faculteit der Geesteswetenschappen (Leiden)
P.N. van Eyckhof 3, NL – 2311 BV
orsat.ligorio@gmail.com

NEŠTO O AKCENTU DALMATO-ROMANSKIH RELIKATA¹

U ovome je članku riječ o akcentu dalmato-romanskih relikata. Poput vulgarno latinskih i ove pozajmljenice u pravilu u nas pripadaju akcenatskoj paradigmi A s iznimkom jednoga dijela latinsko-romanskih *o-* i *C-*osnova, tj. naših *o-*osnova, koji pripada a. p. B. U članku se predlažu izvjesna opažanja na temelju kojih se može predvidjeti kada će neki dalmato-romanski relikti pripadati a. p. A, a kada a. p. B.

KLJUČNE RIJEČI: *dalmato-romanski relikti, dalmatski jezik, prozodija.*

1. UVOD

U ovom bih članku htio opisati zakonomjernosti kojima se vodi akcent dalmato-romanskih relikata uspoređujući njihove suvremene akcentuacijske značajke s pretpostavljenim etimološkim porijeklom.

Prema Tekavčiću (1976: 37) razlikujemo tri sloja romanskih pozajmljenica: vulgarno latinski (7–9 v.), dalmato-romanski (9–13 v.) i mletački (13– v.). Ispitujući akcentuaciju tzv. vulgarno latinskih pozajmljenica Matasović je (2007: 112sqg.) ustanovio da vulg. lat. *a-*osnove, tj. feminina u nas pripadaju isključivo akcenatskoj paradigmi A dočim vulg. lat. *o-* i *C-*osnove, tj. maskulina (i neutra) s jedne strane pripadaju a. p. A a s druge strane a. p. B; u a. p. C nema pozajmljenica.² To *grosso modo* stoji kako za vulgarno latinske, tako i za dalmato-romanske pozajmljenice. No, koje će dalm.-rom. *o-* i *C-*osnove pripadati a. p. A, a koje a. p. B?

¹ Ovaj je članak *in parte* predstavljen na izlaganjima "Observations on Latin and Latin Mediated Borrowings in Serbo-Croatian", *International Workshop on Balto-Slavic Accentology 5*, Vilnius (2010); "Još nešto o akcentu naših romanizama", *Dani akcentologije*, Zagreb (2011); i "Accentuation of the Oldest Romance Borrowings in Serbo-Croatian", *Slavic, Germanic, Romance in the Early Middle Ages*, Leiden (2012).

² Budući da razlikovanje vulgarno latinskog i dalmato-romanskog sloja nije uvijek moguće (Tekavčić 1976: 36), neki Matasovićevi primjeri su i moji primjeri, i to *pòlača, pùč, rãža* i *vřtal*. Kao baštinu iz vulgarno latinskoga razdoblja isključio sam dobar dio toponima i neke pozajmljenice posvjedočene u drugim slavenskim jezicima (*kòleda, òcat, rãčŭn, rùsalje, vĭno*, i sl.); osim toga isključio sam i crkveni leksik (*kãuka, klãvstro, òblãta*, i sl.), zbog opasnosti od pseudo-dalmatizama.

U ovome članku pokazujem da odgovor na to pitanje ovisi o mjestu lat.-rom. akcenta (penultimatski/antepenultimatski) i tipu sloga pod tim akcentom (otvoren/zatvoren).

2. LAT.-ROM. *o*- I *C*-OSNOVE

a. Lat.-rom. *o*-osnove s akcentom na otvorenoj penultimi u pravilu pripadaju a. p. B.

Od naročitih završetaka u ovoj kategoriji često susrećemo sufikse *-ĪNU* i *-ŌLU*. Primjeri na *-ĪNU* obuhvaćaju relikte lat. *DELPHĪNU* (I 459), *MASCULĪNU* (II 381) i **SACCULĪNU* (III 189sq.);³ usporedi, na primjer, *dūpĭn, -ĭna* (Dalmacija), *màčkĭlĭn, -ĭna* (Livno) i *sòkĭlĭn, -ĭna* (Dubrovnik, Čilipi).⁴ Na *-ŌLU* relikte lat. **CATTEŌLU* (II 188, ii 54), *FESTĀRIŌLU* (I 513), *HORDEŌLU* (iii 131), *MODIŌLU* (II 482), *PĪNEŌLU* (II 659) i **PEDIŌLU* (III 20), kao u *kòčul, -úla* (Smokvica, Korčula), *festànjuo, -úla* (Dubrovnik), *rudjŭl, -úla* (Rava), *žmŭ, -ŭlā* (Božava, Molat), *pĭnjuo, -úla* (Dubrovnik) i *pižŭl, -úla* (Kućište, Lumbarda, Korčula, Hercegovina).⁵ Ovoj grupi pripadaju i disimilirani ostaci na **-ŌNU*, tj. *CAPREŌLU* ⇒ **CAPREŌNU* (II, 42) i *FĪLIŌLU* ⇒ **FĪLIŌNU* (II 658); usp. *křpljŭn, -úna* (čakavci) i *piļjŭn, -ŭnā* (Dubašnica, Dobrinj).⁶ Od drugih relikata u ovoj grupi nalazimo i *MŪRU* (II 438), tj. *mĭr, -ĭra* (Dubrovnik).⁷

α. Lat.-rom. *C*-osnove s akcentom na otvorenoj penultimi također pripadaju a. p. B.

Ovdje su česti relikti sa završecima *-ĀLE* i *-ŌNE*. Na *-ĀLE* nalazimo ostatke lat. *CANĀLE* (II 30) i *CAPITĀLE* (II 67); usporedi, na primjer, *konāl, -ālā* (Rab, Cres) i *kòptō, -āla* (Dubrovnik). Na *-ŌNE* ostatke lat. **ACŌNE* (I 13), *DRACŌNE* (I 442), **MASCULONE* (ii 181) **SABULŌNE* (II 181, iii 134) i **SAURŌNE* (III 206, iii 156), kao u *gāvŭn, -úna* (Dubrovnik, Račišće), *dròkŭn, -úna* (Dubrovnik), *māšljŭn, -úna* (Suđurađ, Baošić), *salbŭn, -ŭnā* (Rab, Split) i *šĭrŭn, -úna* (Budva, Dubrovnik).⁸ Ovamo ide i jedna stara lat. *i*-osnova, tj. *MŌLE* (II 480), za što usp. *mŭl, -ŭlā* (Rab, Kućište, Cres); s Vinjom (iii 63) isključujem ostatke lat. *PUPPIS* (III 79). Dalmatskim posredstvom tu (ili u točku 2. a) idu i ostaci grč. ihtionima βελόνη (i 150), kao u *felŭn, -úna* (Korčula). Za supstantivizirani infinitiv II klase na *-ĒRE* v. fusnotu 39.

³ U ovome članku ERHSJ i JE citiram ispuštajući kratice tako da brojke u verzalu (I, II, III) upućuju na ERHSJ a one u petitu (i, ii, iii) na JE. Građu ne donosim u cijelosti nego ilustrativno; ostatak koji se s ovdašnjim primjerima slaže nalazi se *locis citatis*, a tamo je i značenje koje ovdje prostora radi ispuštam. Za razliku od toga odstupanja donosim *in toto* pod točkama 2. d i 3. d, tj. 4. d i e.

⁴ Eventualno i *kĭnkĭn, -ĭna* (Dubrovnik, Korčula) od lat. **CINCĪNU* ← *CINCINNU* (I 82), s metanalizom završetka. Osim toga i *mĭgĭm, -ĭna* (Vuk, Sinj, Hercegovina, Crna Gora, Boka, Potomje) i – s asimilacijom – *mrgĭr, -ĭrā* (Piperi, Crna Gora) od lat. **MARGĪNU*, ne *MARGINE* (II 407); za sekundarnu tematizaciju usp. i lat. *MARGĪNA* u *a*-osnovama.

⁵ Eventualno i pl. *barŭli* (Zore) od lat. *VARIŌLI* (I 114). S Vinjom (i 24) isključujem ostatke lat. *RĒNIŌLU* (I 62).

⁶ Ako nije skorijega roka, za prvobitno *-ŌNU* usporedi *pātrŭn, -úna* (Račišće) od lat. *PĀTRŌNU* (II, 623).

⁷ Usp. i *bulĭkĭn, -āna* (Dubrovnik, Cavtat) od *VULCĀNU* (I 234); za isti tip aptikse v. i ostatke lat. *ALGA* u točki 3. b.

⁸ Eventualno i *kŭnkŭn, -úna* (Šibenik) i *māšljŭn, -úna* (Dobroselo, Lika) od lat. **CINCŌNE* ← *CINCINNU* (I 82, v. i fusnotu 4) i **MASCULŌNE* ← *MASCULĪNU* (II 381), bilo s metanalizom bilo sa zamjenom završetka. Možda i *brefŭn* (Vrgada), ali se to u Vinje (i 69) ne vidi.

b. Lat.-rom. *o*-osnove s akcentom na zatvorenoj penultimi u pravilu pripadaju a. p. A.

U ovoj je kategoriji osobito učestao sufiks -ELLU. Tu idu relikti lat. *FUNDELLU (I 679) i CASTELLU (ii 81), kao u *hòndelj*, -a (Konavle) i *keštê*, -èla (Omišalj). Usp. i ostatke lat. CRIBELLU (ii 106sq.), tj. *krivèlj* (Žman, Rivanj, Ugljan), vjerojatno s fiksnim neoakutom (a. p. A), ali se to iz Vinjine građe ne da vidjeti.⁹ Osim toga nalazimo u ovoj grupi i ostatke lat. ABYSSU (i 11), ACERVU (II 87, ii 84sq.), AD ACCENSU (I 423), COLPHU (II 229), *CORVITU (II 184, ii 106), ENCAUSTU (I 724), FUNDAMENTU (I 523) i SARGU (III 204); usporedi, primjerice, *obìs*, -a (Susak), *kjèraf*, -èrfa (Šipan), *dòkes*, -a (Dubrovnik), *kùlaf*, -ùlfa (Dubrovnik, Mljet, Božava, Veli Otok), *korbèt*, -a (Krtole), *ingvast*, -a (Dubrovnik, Cavtat), *podùmjenat*, -ijenta (Dubrovnik) i *sàrak*, -àrka (Dubrovnik).¹⁰ Dalmatskim posredstvom ovamo idu i ostaci grč. ihtionimá γρόλλος (I 627, i 190sq.) i πάγρος (II 585, ii 236sq.), kao u *grùj*, -a (Budva, Bijela, Risan, Paštrovići, Muo, Stoliv, Dubrovnik, Mljet, Sutomore) i *pàgar*, -gra (Dubrovnik).

β. Lat.-rom. *C*-osnove s akcentom na zatvorenoj penultimi veoma su rijetke; da se nađe dobar primjer, pripadao bi po svoj prilici – kao što je to slučaj i s *o*-osnovama istoga tipa – a. p. A.

Usporedi, na primjer, ihtionime *dût*, -a (Šibenik i okolica, Murter, Krapanj, Rogoznica) i *smùdut*, -a (od Korčule do Molunta) dalmatskim posredstvom od grč. ὀδόντα (i 137sq.) i συνοδόντα (*ibid.*).

c. Lat.-rom. *o*-osnove s akcentom na antepenultimi u pravilu ulaze u a. p. A, i to bez obzira na tip sloga.

Usporedi grecizme ASTACU (I 760, ii 33sq.) i CANTHARU (II 35), odnosno ostatke grč. ihtionimâ κέφαλος (I 268) i ὄρφ(ν)τινος (II 565, ii 229), kao u *jàstok* [za -à-?] (Perast), *kântor*, -a (Dubrovnik, Šibenik, Muo), *čipalj*, -plja (Šibenik) i *òrhan*, -a (južni Jadran). Ako Vinjino *žùnin*, -a ima da se čita kao *žùnin*, -a, ovamo idu i relikti lat. GALBINU (iii 334); usp. i neutrum *žûbno*, -a (Sali). Isključujem ostatke grč. κάμματος (I 535), za što v. (i 550).

Dva slučaja *o*-osnova s akcentom na antepenultimi treba da se uzmu napose: *o*-osnove -ULU i na jod. S obzirom na ukidanje hijata (Tekavčić 1970: 117sqq.) i sinkopu (119sqq.) i jedne i druge su *de facto* paroksitona.¹¹

c¹. Lat.-rom. *o*-osnove na -ULU pripadaju a. p. A. Primjeri obuhvaćaju relikte lat. HORTULU (III 630sq.), MASCULU (II 385sq.), *SCOPULU (iii 176), SANCTULU (III 366) i SITULU (III 228sq.); usp. primjerice *vřtal*, -tla (Istra, Korčula, Šolta), *mășalj*, -šlja (Dubrovnik), *skûpal*, -pla (Komiža), *sùtal*, -tla (Krk, Punat, Baška) i *sigalj*, -glja

⁹ Za relikte na -ELLU s diftongacijom *e > *ia v. fusnotu 34.

¹⁰ Eventualno i *gèt* (Cres) od GETTU (i 179). S Vinjom (i 14) isključujem ostatke lat. AFFICTU (I 11), tj. *àftak*, -tka (Prčanj); no, isti tip metateze u bokeljsko-romanskoj zoni nalazimo i u *trătka* [za -à-?] (Prčanj) od lat. TRACTA (III 493, iii 275). Za relikte s očuvanim -CT- usp. i *flèkta* (Dubrovnik) od lat. *FLECTA (I 522).

¹¹ Također pripadaju a. p. A, za što v. točku 2. b. Više o sinkopi relikata na -ULU v. u Ligorio (*u tisku*).

(Šibenik, Poljica, Dubašnica).¹² Osim toga u ovu grupu idu i neka naša neutra, tj. *křklo*, -a (Dubrovnik, Ston), *ričäglo*, -a (Muo, Boka) i *šidlo*, *šiglo*, -a (Vuk, Dubrovnik) od lat. CIRCULU (I 257), RĚTE JACULU (III 137sq.) i SITULU (III 228sq.).

c². Od lat.-rom. o-osnova na jod osobito često susrećemo one sa završecima -ĀRIU, -ŌRIU i -UCEU. Relikti na -ĀRIU i -ŌRIU pripadaju a. p. B, a na -UCEU a. p. A. Primjeri na -ĀRIU uključuju ostatke lat. *BECCĀRIU (I 134sq.), GRĀNĀRIU (I 607sq), LUCERNĀRIU (II 329), *MARGĀRIU (II 407sq.) i SŌLĀRIU (III 279), usporedi npr. *bikār*, -*ārā* (Rab, Božava), *grānār*, -*āra* (Dubrovnik), *lukjèrnār*, -*āra* (Dubrovnik), *mrgār*, -*ārā* (Rab) i *slār*, -*āra* (Šibenik, šibenski otoci, Prvić, Vodice).¹³ Od ostataka na -ŌRIU nalazimo BELLĀTŌRIU (i 35), COOPERTŌRIU (II 238), MISSŌRIU (II 385) i *SALIĀTŌRIU (III 223), kao u *balatūr*, -*úra* (Smokvica), *krpatūr*, -*ūrā* (Rab, Kućište, Krk, Pazin, Lika), *māšūr*, -*úra* (Vranjic, Solin, Brač) i *saljātūr*, -*úra* (Dubrovnik).¹⁴ Na -UCEU lat. *CAPRUCU (ii 97), *QUARTUCU (II 251), *PLANDUCU (II 673), *SALPUCEU (III 195sq., iii 142sq.) i *SCORPUCEU (iii 173), kao u *kòmprč*, -a (sela iznad Rogoznice), *kvärtuč*, -a (Dalmacija, Rab), *pladüč*, -a (Prčanj), *sàlpoč*, -a (Smokvica, Korčula) i *škarpöč*, -a (Martinšćica).¹⁵ Konačno, od drugih osnova na jod spomenut ćemo relikte lat. *ACANTHIU (i 14), MARTIU (II 357) i PUTEU (III 65sq.) kao u *agäč*, -a (Sali), *mārač*, -*ārča* (Crna Gora, Hercegovina, Kotor, Lastva, Bijela, Dubrovnik, Mljet, Primorje, Rab, Božava, Vrbnik) i *püč*, -a (Vuk, Muo, Kućište, Istra) – sve u a. p. A. Za razliku od toga *pinj*, -*inja* (Dubrovnik), od lat. PĪNEU (II 659), pripada a. p. B.¹⁶

γ. Lat.-rom. C-osnove s akcentom na antepenultimi također pripadaju a. p. A.

Usporedi relikte lat. ĀĒRE (I, 17, i, 15), ĆİMICE (II, 80sq.) i LOL(L)ĪGINE (II 294), npr. *jäjer*, -a (Dubrovnik), *kĭmak*, -*ĭmka* (Vuk, Dubrovnik, Lastva, Budva, Potomje, Paštrovići) i *ùliganj*, -*gnja* (Boka, Perast, Risan, Kostanjica, Bijela, Dubrovnik). Vjerojatno i *sūmpor*, -a (Dubrovnik) od lat. SULPHURE (III 361). Tu pripada i neutrum pl. *tēmpla* (Dubrovnik) od lat. pl. TEMPORA (III 457).

d. Što se odstupanja tiče, najuočljiviji je prelaz relikata iz a. p. B u A. Među spomenutom građom u a. p. A nalazimo sljedeće varijante: *bulikān*, -a (Korčula), usp. fusnotu 7; *düpin*, -a (Božava, Ugljan, Muo, Senj, čakavci), usp. 2. a; *gavün*, -a (Božava), usp. 2. a; *lukernjār*, -a (Kućište, Brač), usp. 2. c²; *māšljün*, -a (Dobroselo, Lika), usp. 2. a; *mrgĭnj*, -a (Dubrovnik, Crna Gora), usp. fusnotu 16; *mül*, -a (Božava), usp. 2. a; *šarün*, -a (Božava), usp. 2. a; *žmüo*, -*ūla* (Dubrovnik, zapadni

¹² Pod uvjetom da se Vinjino -ā- ima čitati kao -ä- ovamo bi išli i relikti lat. *FACULU (ii 238), PURPURA ⇒ *PURPULA (iii 66sq.) i *TRAGULU (iii 271), kao u *pākalj*, -a (Jablanac), *vĭpalj*, -a (Pirovac, Kaprije, Tribunj, Prvić, Zablacé) i *trāgalj*, -a (od Jablanca do Cavtata). Nadalje, ako je Vinja u pravu što se disimilacije tiče (iii 184sq.), tu pripada i lat. SPARULU ⇒ *SPARUMU (III 308), za što usp. *špāram* [za -ä-], -*ārma* (Dubrovnik).

¹³ Uz Vinjin protest (i 158, iii 45sq.) i ostaci lat. FŪMĀRIU (I 535) i *PITHĀRIU (II 666), ali v. i (i 200).

¹⁴ S Vinjom (iii 13, i 131sq.) isključujem ostatke od lat. *PARIETĀRIU (II 608) i *TRAGĪNĀRIU (III 489).

¹⁵ Ne ide ovamo *guārkuš*, -a (Ist) od lat. *ARUCU (tj. *ARCUSIU, i 192), za čiji završetak v. radije (ii 131).

¹⁶ Među o-osnove na jod a. p. A ide i *tjērač*, -*ērča* (Dubrovnik) od TERTIU (III 476) ako se Skokov gen. *tjēra* ima čitati kao *tjērča*. Tu spada i *gčč*, -a (Novalja, Rava, Tkon, Pirovac, Povelja, Račišće) od lat. *AGRESTIU, ne *AGRICIU (II 548, i 171), za što v. Ligorio-Vuletić (*u tisku s.v. ogčc*). Među o-osnove na jod a. p. B ide pak i *mrgĭnj*, -*inja* (Žrnovo, Korčula) od *MARGĪNIU, ne MARGINE; v. i fusnotu 4. Odrzi lat. ARĀNEU (ii 33), *ORGĀNIU (i, 22) i SACCUI (III 300, iii 180) su upitni.

krajevi), *žmûlj*, -a (Lika) i *žmûj*, -a (Vrbnik), usp. 2. a.¹⁷ Ta je promjena osobito uočljiva u bokeljsko-romanskoj zoni, usp. *düpin*, -a (Muo), usp. 2. a; *gävün*, -a (Vuk), *gavün*, -a (Perast), usp. 2. a; *maškîn*, -a (Krtole), usp. 2. a; *mergîn*, -a (Budva, Lastva, Krtole, Prčanj, Crmnica), usp. fusnotu 4; *patrûn*, -a (Budva), usp. fusnotu 6; *mûo*, -*ûla* (Boka), usp. 2. a; i *šârûn*, -a (Muo), usp. 2. a. U toj zoni nalazimo i *pîn*, -a (Tivat) od lat. PĪN(E)U (II 659). Među Skokovim podacima prelaz iz a. p. B u A nešto češće srećemo i u Božavi u jadertinskoj zoni, za što v. početak ove točke. Za razliku od toga u a. p. B (mjesto u A) nalazimo samo varijantu *kopârc*, -*â* (Brusje), za što usp. 2. c², i relikat lat. FLOCCU (I 552), tj. *flök*, -*â* (Rab). Što se neutra tiče, a. p. B pripadaju relikti lat. *BUCCULU (I 232) i *ROTULU (III 103, iii 127), tj. *búklo* (Dubrovnik) i *ráklo*, -a (Korčula, Žrnovo, Trpanj), ali ne i varijanta *röklo*, -a (Drum kod Imotskoga).¹⁸

3. LAT.-ROM. *a*-OSNOVE

a. Lat.-rom. *a*-osnove s akcentom na otvorenoj penultimi, kao i sve druge *a*-osnove bez obzira bilo na mjesto akcenta bilo na tip sloga, pripadaju a. p. A.

U ovoj grupi češće nailazimo na završetke -ĀTA, -AENA -ĒNA i -ĪNA. Primjeri na -ĀTA obuhvaćaju ostatke lat. CĒNĀTA (I 26), *FRONDIĀTA (I 534, i 157sq.) i *RĒSĀTA (III 159), usp. *kanôta* (Hvar), *fružâta* (Šibenski otoci) i *rôsâta* (Dubrovnik, Potomje). Na -AENA ostatke lat. SCORPAENA (III 258) i TORPAENA (iii 281sq.), usp. *škrpîna* (Rab, Budva) i *trpîna* (Zapuntel, Sestrunj, Sali, Rivanj, Ugljan, Petrčane, Žirje, Zlarin, Skradin).¹⁹ Na -ĒNA lat. CATĒNA (II 12sq.) i ARĒNA (I 57, ii 35), usp. *kâtîna* (Dubrovnik, Cavtat) i *rîma* (Trogir). Na -ĪNA lat. *BERBECĪNA (I 134), *GELATĪNA (I 546) i VĀGĪNA (I 89sq., iii 222), kao u *bèkîna* (Dubrovnik, Zore, Hercegovina), *galâtîna* (Dubrovnik) i *bàgîna* (Prčanj).²⁰ Od ostalih primjera nalazimo ostatke lat. MONĒTA (II 454) i ROSA (III 174), kao u *mùnîta* (Dubrovnik, Potomje) i *rûsa* (Vuk, Dubrovnik, Pelješac). V. i točku 4. d.

b. Lat.-rom. *a*-osnove s akcentom na zatvorenoj penultimi (a. p. A).

Ovdje je osobito učestao završetak -ELLA, kao u ostacima lat. *FRONTICELLA (i 155), *FOLLICELLA (I 563), MARGELLA (II 463), *MYRTELLA (II 471sq.), *PULLICELLA (III 72) i *TROPPELLA (III 508), kao u *frînkëla* (Dobrinj), *fûnkjela* (Dubrovnik), *gîmjela* (Dubrovnik), *mrčëla* (Prčanj), *pûncjela* (Dubrovnik) i *trpëla* (Malinska, Dubašnica).²¹ Osim toga u raguzejskoj zoni nešto češće nailazimo i na tematizirani particip prezenta na *-ENTA, usp. *MURICENTA (II 467) i *REGENTA (iii 103sq.), kao u *mîrkijenta* (Dubrovnik) i *ràgënta* (Sustjepan, Rijeka Dubrovačka). Drugi primjeri obuhvaćaju ostatke lat. *AGRESTA (II 548), CAPSA (II 43, ii 62), *CENTRA (I 256),

¹⁷ Matične leme i etima vidi na citiranim mjestima.

¹⁸ U a. p. A nalazimo i relikat *svào*, *svâla* (Jablanica, Konjic, Hercegovina) od lat. *SOLU (III 368, iii 202sq.), s diftongacijom *q > *ua, koji bismo prema točki 2. a očekivali u a. p. B.

¹⁹ Za ostatke lat. ihtionima MUR(A)ĒNA, v. (II 485sq). S Vinjom (iii 148) isključujem lat. SENTĪNA (III 221).

²⁰ S Vuletićem (2007: 149sq.) isključujem *rëna*, *rîna* (Brna) od grč. ῥῖνη (iii 119).

²¹ I *tûndëla* (Dubrovnik, Mljet), za čiju etimologiju v. (II 480, 583, iii 286) u usporedbi s Žarko Muljačić, "Dalmatske studije II (*tûndëla* 'jastuk')". *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* br. 5 (1963-64), str. 70-81. Bit će tu idu i ostaci lat. *SARDELLA, za što v. (III 318) *pace* (iii 152sq.).

CEPULLA (II 44), *CERNA (II 78sq.), CIRRA (II 75, i 200), COLUMNA (II 128),²² COOPERTA (II 238, ii 123), *CONSERVA (II 246, ii 119), *CORVA (II 184), *DOMNA (I 455), *EFFERTA (II 545sq.), ĒSCA (I 495sq.), FLACCA (i 153), *GERRA (I 551sq.), *LACARTA²³ (I 59), LUCERNA (II 329), PARDA (II 288, ii 249), PERCA (II 640), *PODERGA (I 233), SALPA (III 195sq., iii 142sq.), *SANSA (III 201), TABERNA (III 486), URNA (III 629) i *VALABRA (i 34sq.), usp. *grěšta* (Ugljan), *kăpsa* (južno primorje), *kěntra* (Dubrovnik), *kapùla* (Rab, Božava, Cres, Veli Otok, Molat), *kijerna* (Dubrovnik, Mljet, Prčanj), *kěra* (Dubrovnik), *kòlòvna* (Dubrovnik), *kùvijerta* (Perast, Mljet), *kusěrba* (Trogir, Seget), *kòrba* (Budva), *dòmna* (Dubrovnik), *òfijerta* (Dubrovnik, Zore), *ăška* (Dubrovnik), *flăka* (Povlja), *gljăra*²⁴ (Lastva, Boka, Tivat, Stoliv), *lòkărda* (Račišće, Mljet, Dubrovnik), *luki(j)erna* (Kotor, Dubrovnik), *părda* (Srakane, Susak, Zapuntel, Molat, Sestrunj, Rivanj, Veli Rat, Božava), *pěrka* (Kotor, Tivat, Krtole, Boka), *bùlierga* (Bijela, Boka), *sălpa* (Rab, Sutomore, Račišće, splitska okolica, Poljica, Vrbnik, Krk, Dubašnica), *sănsa* (Dubrovnik, Zore, Rešetar), *sòvrnja* (Vuk, Sutomore, Dubrovnik, Konavli, Šibenik, Račišće), *tòvijerna* (Dubrovnik), *vřnja* (Rab) i *balăbra* (Grohote).²⁵ Ovamo s promjenom -CT- > *-jt- idu i ostaci lat. TRACTA (III 493) i TRUCTA (III 516), tj. *trăjta* (Smokvica, Korčula, Lumbarda, Pelješac) i *trùta* (Muo, Boka, Rijeka).

c. Među proparoksitonima razlikovat ćemo opet ona na -ULA i ona na jod (a. p. A).²⁶ I jedna i druga su s obzirom na ukidanje hijata, tj. sinkopu *de facto* paroksitona; v. točku 2. c.

c¹. Među *a*-osnovama na -ULA nalazimo ostatke lat. ĀRULA (ii 26), *BIBITULA (I 142), CARRUCULA (II 159, ii 70), CIRRULA (iii 9), *DENICULA (I 406), *ĒRŪCULA (III 142, iii 235), FERULA (I 515sq.), FĪBULA (I 513), *FRĪCTULA (I 530), *GALLITULA (I 553), MACULA (II 360), NARĪTULA (ii 177), *ORCHULA (i 195), PINNULA (II 635sq.), *SANCTULA (III 366), *SARACULA (iii 150), TĒGULA (III 467sq., iii 261) i TORCULA (III 484), kao u *ărla* (Dubrovnik, Perast), *bikla* (Dalmacija), *kăruklja* (Prčanj), *kîrla* (Korčula), *dîmigla* (Dalmacija, Krtole, Risan, Kostajnica, Bijela), *rikula* (Dubrovnik), *fijerla* (Ston, Dubrovnik), *fbila* (Bijela, Boka), *prikla* (Dubrovnik), *garîtula* (Hvar, Brusje, Korčula), *măgla* (Muo, Prčanj, Budva, Novi kod Bijele), *nărikla* (Vuk, Dubrovnik, Cavtat), *guôrkuła* (Nerezine), *pëndula*²⁷ (Budva, Muo, Dubrovnik, Mljet), *sùtla* (Rab, Krk, Malinska), *sàragla* (Muo), *tigla* [za -i-] (Vuk, Budva, Paštrovići, Dobrota, Krtole, Prčanj, Sutomore, Lastva, Crmnica) i *trklja* (Vuk, Dubrovnik i okolica, Boka, Ston).²⁸

²² Skokovom članku valja dodati *кльан, -а* (Crna Gora), za što v. Александар Л о м а, "Кльан 'пободен камен' – далматоромански остатак на тлу Црне Горе?", *Јужнословенски филолог* бр. 65 (2009), стр. 89–99.

²³ Tako, tj. ne LACERTA, za što v. Skok (I 59) i Vuletić (2007: 110–122).

²⁴ Neće biti od *GERRULA, kako hoće Skok (I 551sq.) nego od *GERRA > bok.-rom. **giarra*, sa *l*-epentezom.

²⁵ Eventualno i lat. *FERSA (II 545sq.) i VERSA (I 114), a unatoč fonetskim problemima i CLUPEA, tj.

*CUBLA (I 307). S Vinjom (iii 199) valja isključiti ostatke lat. STUPPA (III 353).

²⁶ Ostala proparoksitona veoma su rijetka. Usp. eventualno *pòlānda* (Dubrovnik, Cavtat) i *rěnja* (Bogdašić, Boka) od lat. *PALAM(Y)DA (II 591) i RET(I)NA (III 128); s kasnom anaptiksom i *văliga* (Korčula, Orebić, Molat, Krk, Senj, Ugljan) od lat. ALGA (I 26).

²⁷ Neće biti kako hoće Skok (II 635sq.), tj. s promjenom -NN- > -nd-, nego PINNULA > *penla > *pendla > *pendola, usp. šp. 3sg. fut. *tendrā* i fr. *tiendra* prema tal. *terrā*. Usp. i *pěna* (iii 14) od lat. PINNA (II 635), bez -NN- > -nd-. Za parove sa i bez anaptikse usp. *ărla* (Dubrovnik, Perast), *argîtla* (Božava) i *kăruklja* (Prčanj) prema *ărula* (Korčula), *argîtula* (Ugljan, Sali) i *karûtula* (Murter) od lat. *ARGITULA (I 59, i 22), ĀRULA (v. 3. c¹) i CARRUCULA (v. 3. c¹).

²⁸ Valja isključiti ostatke lat. COPULA (II 231), za što v. (ii 113).

c². Od *a*-osnova na jod spomenut ćemo ostatke lat. *(AE)RAMENTIA (III 104), *ANGULLIA (I 770), *BACATUCEA²⁹ (i 34), *COMARTIA (II 132, ii 92sq.), *CARĀRIA (II 49), CATTIA (II 10), *CERNIA (II 78sq., ii 83), GLĀREA (I 569), *MOLLIA (II 478, ii 201), *MYRTEA (II 471), NEPŌTIA (II 511), *PETTIA (II 627sq.), PLATEA (II 672sq.), PALATIA (II 590), *SĒDIA (III 247) i *SPONDEA (III 313), kao u *romijenča* (Dubrovnik), *jègulja* (Muo, Bogdašić), *bakatùša* (Brusje), *kòmārča*, *karâra* (Rab), *kăča* (Boka, Kućište, Korčula, Žrnovo), *kêrnja* (Šibenik, Krtole, Prčanj), *glêra* (Bar, Sutomore, Spič), *mùja* (Hvar, Brač), *mřča* (Krtole, Bogdašić, Dubrovnik, Mljet), *nebùča* (Vuk, Perast, Dobrota, Muo), *pěča* (Dubrovnik, Mostar, Poljica, Brač, Rab, Korčula, Vodice), *plăca* (Rab, Dubrovnik, Lika), *pòlača* (Dubrovnik, Ostrožac na Uni), *sîža* (Paštrovići) i *spôndza* (Dubrovnik). S metanalizom, tj. lat. neut. pl. *o*-osnova → slav. fem. sg. *a*-osnova, i *rěča* (Dubrovnik i okolica) od lat. pl. RĒTIA (III 120, iii 117). Posebnu grupicu čine relikti s promjenom *-βja > *-jβa, usp. *kâjba* (Silba, Lika), *râjba* (Vuk, Dubrovnik, Cavtat, Ston, Korčula) i *plôjba* (Vis) od lat. CAVEA (II 16), RUBEA (III 168) i PLUVIA (II 687), a osim toga usp. i *lûjpa* (Mokošice, Dubrovnik) od lat. ALŌPIA (ii 149sq.). V. i točku 4. e.

d. Odstupanja u *a*-osnovama veoma su rijetka. U a. p. B. nalazimo samo relikte lat. CAUDA (II 222), MARGULA (II 464) i RAJA (III 97), kao u *kúda* (Dubrovnik, Konjic), *mrgljă* (Krk, Punat) i *ràđa* (Vuk, Dubrovnik), ali – što se zadnjega relikta tiče – usporedi i varijantu *răža* (Perast, Boka, Muo, Račišće, Poljica) u a. p. A. Vidi i fusnotu 36. Od lat.-rom. C-osnova koje su preuzete kao naše *a*-osnove, usp. ostatke lat. CORTICE (II 203, ii 108) i pl. GLANDES (I 556), tj. *křka* (Vela Luzka, Muo, Korčula) i pl. *glânde* (Perast, Dubrovnik) u a. p. A, ali i varijantu *kórka* (Starigrad) u a. p. B.

4. KVANTITET

Kada je naglašeni slog dug, a kada kratak?

a. Naglašeni je slog dug kada je otvoren u skladu s točkama 2. a, 2. α i 3. a. V. i Holzer (2007: 37sq.), tj. (2011: 27sq.). U *o*- i *C*-osnovama nalazimo dva tipa kraćenja. Uvjetovano je kraćenje – npr. nom. sg. *pižūo* prema gen. sg. *pižúla* (Dobrota, Prčanj, Krtole, Budva, Sutomore), v. 2. a – domaći proces koji se javlja u nom.(-ak.) sg. relikata na -L-, v. Holzer (2007: 84), tj. (2011: 85). Dužina se vidi u ostalim padežima, osim ako kraćina iz uspravne osnove nije generalizirana kroz paradigmu, kao u *mùl*, -a (Božava) od MŌLE (II 480) pored očekivanog *mūo*, *múla* (Dubrovnik, Cavtat). Drugo je kraćenje ono u primjerima poput *dùpin* (Božava, Ugljan, Muo, Senj, čakavci) i *mòšljín* (Vuk, Knin), za što usp. točku 2. a. Usporedi i *klâv*, -ă (Prčanj, Krtole, Bijela, Risan, Bogdašić, Dobrota, Stoliv, Muo, Lastva) od lat. CLĀVE (II 92sq., i 108) pored očekivanog *klâv*, -a (Boka), s neočekivanim ali za Boku tipičnim prelaskom u a. p. A.

b. Naglašeni je slog zatim dug kada je u skladu s točkama 2. b, 2. β i 3. b zatvoren grupama tipa (+)-RC- ili (+)-RCC-.³⁰ U okviru gornjeg materijala posvjedočene grupe

²⁹ Za etimologiju v. Ligorio–Vuletić (*u tisku s.v. bakatùša*).

³⁰ Kod sekundarnih grupa, kao npr. iza sinkope, stoji *crux*.

uključuju -LF- (gen. *kũlfa*, v. 2. b), -LP- (*sũlpa*, v. 3. b), ⁺MC- (gen. *kimka*, v. 2. γ), ⁺MN- (*dũmna*, v. 2. b), ⁺MPL- (pl. *tẽmpla*, v. 2. γ), -ND- (pl. *glãnde*, v. 2. d), ⁺ND- (*põlãnda*, v. fusnotu 26), *-N(D)L- (*pẽndula* v. 3. c¹),³¹ *-NS- (*sãnsa* v. 3. b), -NT- (gen. *podũmijenta* v. 2. b; *mĩrkijenta*, v. 3. b), -NTR- (*kẽntra*, v. 3. b), -RC- (*pẽrka*, v. 3. b), -RD- (*pãrda*, v. 3. b), -RG- (gen. *sãrka*, v. 2. b; *bũlierga*, v. 3. b), ⁺RL- (*ãrta*, v. 3. c¹), -RN- (*kijerna*, v. 3. b),³² -RPH- (*õrhan*, v. 2. c), -RT- (*kũvijerta*, v. 3. b) i -RV- (gen. *kjẽrfa*, v. 2. b; *kusẽrba*, v. 3. b).³³ Ovamo ide i grupa *-iβ- (*kãjba*, *rũjba*, *plõjba*, *lũjpa*, v. 3. c²). Za slogove zatvorene jodom v. točku 4. e. U ovoj grupi uvjetovano kraćenje nalazimo u nom.(-ak.) sg. i gen. pl. nekih naših o-osnova s tzv. teškim grupama na kraju riječi – npr. *sãrak*, *kjẽraf*, *kimak*, *kũlaf*, itd. – za razliku od čega usp. nom.-ak. *skũpal* s dužinom iz kose osnove.

c. Obrnuto, naglašeni je slog kratak kada je zatvoren grupama tipa -CC-. Od geminata u građi nalazimo -CC- (*flãka*, v. 3. b), -LL-³⁴ (*hõndelj*, v. 2. b; *kapũla*, v. 3. b.), -RR- (*kẽra*, v. 3. b), -SS- (*obĩs*, v. 2. b) i -TT- (*korbẽt*, v. 2. b). Od drugih usporedi -BR- (*balãbra*, v. 3. b), -GN- (gen. *õlignja*, 2. γ), -PS- (*kãpsa*, v. 3. b), -SC- (*ãška*, v. 3. b) i -ST- (*ingvast*, v. 2. b; *grẽšta*, v. 3. b). Ovamo idu i grupe -CT- i -PT-, tj. *-it- (*trãjta*, v. 3. b) i *-βt- (*nẽvča*, v. niže u ovoj točki). Za *mutae cum liquidis* v. točku 4. f. Sekundarnu dužinu u ovoj grupi pokazuju varijante *kãusa* (Božava) i *kõusa* (Veli Rat) prema *kãpsa* (v. 3. b) za što, u toponomastičkoj baštini, usporedi razliku između *Lãpsa* i *Lãusa* (II 77). Usp. i varijante *nẽvča* i *nẽvča* (Sali) od lat. *NEPTIA (ii 217) i, možda, *gãfte* (Veli Rat) od grč. ἄφθα (i 162); v. Holzer (2007: 85sq.), tj. (2011: 87).

d. Od opažanja iz točke 4. a odstupa grupa lat.-rom. *a*-osnova s akcentom na otvorenoj penultimi. Usporedi – za razliku od CĒNĀTA, *FRONDĪĀTA i *RĒSĀTA iz točke 3. a – relikte lat. AURĀTA (II 581), OCULĀTA (III 540, iii 293sq.) i PALĀTA³⁵ (II 591), s odrazom -ata (ne -āta), tj. *õvrata* (Dubrovnik, Račišće, Brač), *ukljãta* (Prčanj, Lastva, Muo) i *pãlata* (Dubrovnik). Osim toga usporedi s drugačijim

³¹ Za porijeklo grupe -N(D)L-, v. fusnotu 27.

³² Izuzev ostataka na lat. -URNA, usp. *sõvrnja* (Vuk, Sutomore, Dubrovnik, Konavli, Šibenik, Račišće) i *vřnja* (Rab) od lat. SABURNA (III 307) i URNA (III 629). Kratak vokal pred grupom -RN- nalazimo i u varijantama *tõverna* (Šibenik) i *tovẽrna* (šibenski otoci, Modruše), za što v. 3. b.

³³ Dijalekti bez /ř/, primjerice dubrovački, imaju -řC- mjesto -řC- na mjestu lat. -VRĀC-, kao u *křb*, -a (Mokošice) od lat. CORVU (II 184, ii 106), ali usp. i varijante *gřb*, -a (Drvenik, Brijesta, Duba) i *hřb*, -a (Korita na Mljetu). Osim toga, kraćinu mjesto dužine pokazuje i par ostataka prvobitno prilagođenih našim *u*-osnovama, usp. *spřtva* (Vuk, Kotor) i *sřtva* (Lumbarda, Poljica) od lat. SPORTA (III 313) i SERTA (III 321).

³⁴ Usp. i *kurjãl*, -a (Lastva) i *ljũbljãj*, -a (Vuk, Bijela) od lat. CORVELLU (II 148) i *LUPELLU (III 323), s diftongacijom *e > *ja. Ovi relikti mjesto kraćine pokazuju dužinu, a neki pripadaju i a. p. B, usp. *lumbijão*, -ãlã (Prčanj). Budući da je bokeljsko-romanska zona u pogledu dalmatske degeminacije konzervativna (-LL- > -l-, v. Muljačić 1971), možemo li uzeti da -ELLU u tom slučaju stoji za dalm. *-jalo? (To jest, s otvorenim slogom.) Usporedi, naimе, *lumbijão*, -ãlã (Prčanj) prema *kõnõ*, -ãla, za što v. 2. a. Bilo kako bilo, čini se da relikti u konzervativnim zonama nakon degeminacije i dalje ostaju u a. p. A s tom razlikom što mjesto kratkoga imaju dug naglašen vokal, usp. *tũn*, -a (Budva, Račišće, Božava, Rab) od lat. THUNNU (III 523).

³⁵ S metanalizom neut. pl. → fem. sg., za što usp. RĒTIA pod točkom 3. c².

vokalizmom i *blüta* (Perast, Hercegovina, Dubrovnik, Smokvica, Korčula) i *munüta* (Božava) od lat. ABLÜTA (I 174) i MONĒTA (v. 3. a).³⁶ Kraćenje ovoga tipa dobro je poznato iz toponomastičke baštine, usp. primjerice *Lavkät* (Sali) od lat. RUBRICĀTA (II 270). V. i Tekavčić (1976: 39sqq.) u usporedbi s Holzer (2007: 75sq.), tj. (2011: 74sq.). Prema tome, relikti s takvim kraćenjem bit će po svoj prilici starijeg porijekla. Što se toga tiče, usp. i *čima* (Vuk, Krašić) od lat. CYMA (I 265), s palatalizacijom i kratkim vokalom, za razliku od *kima* (Dubrovnik) iz istog izvora, bez palatalizacije i s dugim vokalom.³⁷

e. Što se slogova zatvorenih jodom tiče, u *o-* i *C-*osnovama oni zatvoreni grupama tipa **-Cj-* su kratki a oni zatvoreni grupama tipa **-Rj-* dugi. (Vidi građu na *-CEU* i *-TIU* za razliku od one na *-RIU* i *-NEU* u točki 2. c².) Od ovoga su u skladu s točkom 4. b izuzeti relikti poput gen. *mārča*, tj. *ròmijenča*, *kòmārča*, *kêrnja* i *spõndza*, za što v. točke 2. c² i 3. c². No, u *a-*osnovama usporedi – za razliku od relikata na *-RIU* i ostataka poput lat. **CARĀRIA* iz točke 3. c² – primjere na *-RIA* s kraćinom, poput *jävra* (Cavtat), *mugära* (Vodice, Istra), *pršüra* (Rab, Pag, Brač, Šolta, Čiovo, Malinska) i *stüra* (Vuk, Crna Gora, Dubrovnik, Perast) od lat. AUREA (I 100sq.), FRIXŌRIA (III 58), **MULGĀRIA* (II 476) i STOREA (III 354). Za istu pojavu u *a-*osnovama bez joda v. točku 4. d. Paralele za ovaj tip kraćenja nalazimo opet u toponomastičkoj građi. Usporedi kvazi-par *Kčära*, tj. *Čära* (Korčula) od **CŌTĀRIA* prema *kütara* (Ston) od **CŌTĀRIA*, i jedno i drugo od lat. CŌS (II 246). Primjeri ovoga tipa bit će prema tome također starijega porijekla. Drugi primjeri *a-*osnova na jod s kratkim vokalom: *grĭma* (Šipan), *gravälja* (Lastva, Crmnica, Crna Gora), pl. *pälje* (Dubrovnik, Kotor), *parätinja* (Trogir), *plänja* (Dubrovnik, Perast, Stoliv, Božava), *sĭpa* (Vuk, Budva, Bijela, Krtole itd.) i *bendĭma* (Primorje) od lat. **GRYMEA* (I 617), **GRAVĀLIA* (I 610), pl. PALEAE (II 595sq.), PARATINEA (II 608), **PLĀNIA* (II 675), SĒPIA (III 240) i VINDĒMIA (I 105, i 52).³⁸

f. U skladu s točkom 4. c. slog zatvoren kosonantskim grupama bit će kratak; no, nakon sinkope deminutivnih nastavaka *-CULU* i *-CULA* nastaju nove grupe tipa *-CL-*, neke od kojih *mutae cum liquidis*, za što v. Tekavčić (1970: 148sqq.). Kada je slog ispred takve grupe dug? Osim u slučaju neutra iz točke 2. d, među *o-*osnovama nalazimo gen. *sĭgla* (Božava, Rab) i *skūpla* (Komiža), za što v. točku 2. c¹; među *a-*osnovama bez anaptikse *dinĭgla* (Lastva, Tivat, Lepetane, Stoliv), *dinjĭgla* (Perast, Lastva), *mâgla* (Muo, Prčanj, Budva, Novi kod Bijeje) i *tĭgla* (Senj), a s anaptiksom

³⁶ Usp. varijante *škrpĭna* (Perast, Dubrovnik, Mljet, šibenski otoci) i *škrpĭna* (Stoliv, Muo, Malinska), a – s prijelazom u a. p. B – i *škrpinä* (Krtole) te *bägnja* (Prčanj) od lat. SCORPAENA i VAGĪNA iz točke 3. a. Osim toga usporedi *spära* (Božava, Dalmacija, Srijem) od lat. SPHAERA (III 308, iii 185sq.), a od ostataka prvobitno prilagođenih našim *u-*osnovama i *bitva* (Vuk, Dubrovnik) i *bükva* (Vuk, Dubrovnik, Boka, Bijela, Kostajnica, Tivat, Muo, Malinska) od lat. BĒTA (I 163sq.) i **BŌCA* (I 232).

³⁷ U *o-*osnovama kraćenje srećemo u reliktima *kosträt* (Prčanj) i *pikat* (Dubrovnik) od lat. **CONSTRĀTU* (II 165, ii 101sq.) i FĪCATU ⇒ **FĪCĀTU* (II 655), s duženjem kao u velj. *fecuāt*, v. Bartoli (1906: I, 263). Ali usp. i *posčik*, *-ikä* (Vis) i *täpüt*, *-ita* (Dubrovnik, Cavtat) od lat. **POSTĪCU* (iii 443) i *TAPĒTU* (III 443), bez kraćenja.

³⁸ U *nĕpüča* (Dubrovnik, Pelješac, Budva, Lastva, Kotor) od lat. **NEPŌTIA* (II 511) dužina će biti analogijom prema maskulinumu *nĕpüt* (*ibid.*), usp. i varijantu *nebüča* (Vuk, Perast, Dobrota, Muo, Krtole, Crna Gora) iz točke 3 c².

karûtula (Murter) i *garîtula* (Hvar, Brusje, Korčula), za što v. točku 3. c¹. Usporedi i *argîtla* (Božava), tj. *argîtula* (Ugljan, Veliki otok, Sali) iz fusnote 27.

g. Dužinu van prvobitno naglašenog sloga nalazimo samo rijetko, usp. *frînkèla* (3. b) i *jâstōg* (2. c).³⁹

5. ZAKLJUČAK

Koji će dalmato-romanski relikti pripadati a. p. A, a koji a. p. B? Prema onome što je rečeno u točkama 2. i 3. izvodimo sljedeću generalizaciju: uz mjestimične izuzetke (usp. točke 2. d i 3. d) svi dalmato-romanski relikti pripadat će u pravilu a. p. A (usp. točke 2. b, β, c, γ, c¹, c²; 3. a, b, c, c¹, c²) izuzev lat.-rom. o- i C-osnova s akcentom na otvorenoj penultimi (usp. točke 2. a i α), koje će u pravilu pripadati a. p. B, s napomenom da se kao o-osnove s akcentom na otvorenoj penultimi ponašaju i o-osnove na jod sa završecima tipa *-Rj- (usp. točku 2. c²).

Od ovdašnjih o-osnova a. p. B Holzer (2011: 91–169) navodi *kònō*, *mâšūr*, *mîr*, *žmû* i pretpostavlja u tim slučajevima djelovanje Dyboova zakona.⁴⁰ Premda je jedan dio vulgarno latinskih pozajmljenica (prije svega toponima) bez sumnje star koliko i taj zakon, to nipošto neće biti slučaj sa svim dalmato-romanskim reliktima iz točaka 2. a, α i c², za što v. i Holzer (2007: 48), tj. (2011: 39). Kako je distribucija takva da a. p. B uz par iznimaka pripadaju samo o-osnove, pitamo se nije li mjesto Dyboova zakona vjerojatnije pretpostaviti djelovanje analogije? (Naime, obrazac dalmato-romanskih relikata vrijedi ne samo u slučaju kasnijih, italo-romanskih nego – s izvjesnim izmjenama – i turskih pozajmljenica.) Ako je tako, do stvaranja je odgovarajućega modela u o-osnovama morala dovesti Ivšićeva retrakcija dozvolivši da se latinsko-romanski akcent na otvorenoj penultimi identificira s našim neoakutom, a tipovi 2. a, α i c² *ipso facto* da pripadnu a. p. B. Za razliku od o-osnova, u a-osnovama a. p. B nije bilo modela za tip 3. a jer se nakon Dyboova zakona slavensko mjesto naglaska više nije podudaralo s latinsko-romanskim; mjesto toga, neke od tih posuđenica prilagođenene su tako što im je u skladu s dominantnim modelom a. p. A otvoreni slog skraćen (v. točke 4. d i e). Ove dvije činjenice dovele su, vjerujemo, do paradigmatске distribucije kakvu nalazimo u građi.

Ostaje da pitanje vidimo što srpsko-hrvatska prozodija znači za historijsku fonologiju dalmatskog jezika, *et vice versa*.

³⁹ Napomena o akcentuaciji glagola. Među glagole na na -*âti* pripadaju ne samo lat.-rom. arizotoničke klase (I, II, IV) nego i rizotoničke klase (IIIa, IIIb). Što se arizotoničkih tiče, usp. *oflimati* (Dubrovnik, Ston) i *klamât* (Cres) od lat. CLAMĀRE (I 88) i *ADFLIMĀRE (II 546); eventualno i *agirât* (Prčanj, Muo, v. I 13, i 14), *bârati* (Zore, v. I 111), *dečêtati* (Cavtat, v. I 6sq., I 388), *inčêtat* (Cavtat, v. I 6sq), *inrat* (Smokvica, Korčula, v. I 727), *rëndati* (Dubrovnik, v. I 57) i *odalibati* (Dubrovnik, Ston, v. II 543). Za rizotoničke usp. *fiŋgati* (Dubrovnik), *pèngati* (Potomje), *surgât* (Cres, Budva) od lat. FINGERE (I 518), PINGERE (II 668) i SURGERE (II 364); možda i *kostrât* (Tivat, Lastva, Prčanj, Dobrota, Lepetane, v. II 163). Na -*iti* nalazimo *ôfènditi* (Perast, Potomje) od lat. OFFENDERE (II 545); za alternaciju nastavaka -*ati* i -*iti* v. (ii, 24). Substantivizirani infinitiv II klase zaima se u skladu s točkom 2. α, kao u *plâkijer* (Zore, Dubrovnik) od lat. PLACĒRE; možda ovamo ide i *divîr* (Vis) od lat. DEBĒRE (i 129), bez genitiva u Vinje.

⁴⁰ Osim ovih s Holzerom *loc. cit.* dijelim sljedeće primjere: *ârula*, *çima*, *dûpîn*, *kâpsa*, *kîma*, *kòkara*, *kònō*, *křb*, *křklo*, *kúda*, *kusërba*, *lûjpa*, *lûkijërna*, *mâšalj*, *mřča*, *nârikla*, *òvrata*, *pršûra*, *pûč*, *râklo*, *râža*, *rûjba*, *šîpa*, *trâjta*, *žmûlj* i neke druge (*passim*). Usp. i Holzer (2007: 89–144).

LITERATURA

I, II, III = Petar Skok. 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* (ur. M. Deanović i Lj. Jonke), sv. I–III. Zagreb: JAZU.

i, ii, iii = Vojmir Vinja. 1998–2004. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, sv. I–III. Zagreb: HAZU/Školska knjiga.

Baroli, Matteo Giulio. 1906. *Das Dalmatische : Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-balkanischen Romania*, Bd. I. Wien: A. Hölder.

Holzer, Georg. 2007. *Historische Grammatik des Kroatischen: Einleitung und Lautgeschichte der Standardsprache*. Frankfurt am Main: P. Lang.

Holzer, Georg. 2011. *Glasovni razvoj hrvatskog jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Ligorio, Orsat. "Uno sguardo ai relitti dalmato-romanzi in -CULU e -TULU". *Mare Loquens* (ur. N. Vuletić), *u tisku*.

Ligorio, Orsat; Vuletić, Nikola. "Dopune Jadranskim etimologijama Vojmira Vinje: Treći prilog". *Croatica et Slavica Iadertina* br. 9, *u tisku*.

Matasović, Ranko. 2007. "On the Accentuation of the Earliest Latin Loanwords in Slavic". *Tones and Theories: Proceedings of the International Workshop on Balto-Slavic Accentology* (ur. R. Matasović i M. Kapović). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: 105–119.

Muljačić, Žarko. 1971. "Dalmate". *Manuel pratique de philologie romane*, sv. II, Paris: A. & J. Picard: 393–416.

Tekavčić, Pavao. 1970. *Uvod u vulgarni latinitet (s izborom tekstova)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Tekavčić, Pavao. 2007. "O kriterijima stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike". *Onomastica Jugoslavica* 6: 35–56.

Vuletić, Nikola. 2007. *Dalmatska leksička geografija: Talasozoonimi*. Zadar: Sveučilište u Zadru [doktorska disertacija].

SULL'ACCENTAZIONE DEI RELITTI DALMATO-ROMANZI

In questo articolo viene trattata l'accentazione dei relitti dalmato-romanzi. Questi prestiti, come quelli dal latino volgare, appartengono principalmente al paradigma accentuativo A salvo una parte dei temi latini e romanzi in *o-* ed in *C-*, cioè dei temi serbo-croati in *o-*, la quale appartiene al p. a. B. In questo articolo vengono proposte alcune osservazioni secondo cui è possibile determinare a quale paradigma accentuativo apparterrà un relitto dalmato-romanzo.

PAROLE CHIAVE: *relitti dalmato-romanzi, dalmatico, prosodia*.

